

SEMNUL DISTINCTIV AL MAGISTRAȚILOR DE LA CURTEA DE CASAȚIUNE ȘI DE JUSTIȚIE A PRINCIPATELOR UNITE ROMÂNE

Laurențiu Popescu*

Zusammenfassung

Die vorliegende Studie will Klarstellung über eine Fehlinformation welche seit über einem Jahrhundert in der entsprechenden Spezial-Literatur weiterverbreitet wird. In einzigartiger Weise werden die Bestimmungen der Verordnung vom 28. Dezember 1863 von Fürst Alexandru Ioan I Cuza analysiert, welche die Modelle und verschiedenen Einzelteile der Kleidung und Uniformen der hohen Richter des *Curții de Casațune și de Justiție a Principatelor-Unite-Române* (*Hohen Gerichtshofs und der Justiz der Vereinigten rumänischen Fürstentümer*) festlegt, mit einer besonderen Vorschrift des damaligen Strafgesetzbuches in Bezug auf die "*Usurparea de titluri sau funcțiuni publice*" (*Missbräuchliche Verwendung von Titeln oder öffentlichen Amtsfunktionen*) – d.h. die Benutzung und das Tragen von Kleidern oder Uniformen welche Staatsbediensteten und Behörden vorbehalten sind. Unter den Elementen der zeremoniellen Uniform der Richter des Hohen Gerichtshofs und der Staatsanwälte gab es auch *ein einzigartiges Merkmal der Staatsautorität der Behörde*, dargestellt durch eine kleine runde Medaille mit Öse und einem Durchmesser von 25 mm. Seit 1894 interpretieren der Großteil der Numismatiker dieses *Merkmal* als eine im Jahre 1862 ausgegebene Gedenk-Medaille zum Zeichen der lebenslangen Gültigkeit der Richtervereidigung durch die ersten Mitglieder des *Curții de Casațune și de Justiție* am 15. März 1862. Durch die vorgeschlagene Argumentation wird nachgewiesen dass die Marke aber eine materiell sichtbare Darstellung und ein *Zeichen der Autorität* sein soll, offiziell Ende 1863 gegründet, aber (wahrscheinlich) erst beginnend mit dem ersten Halbjahr 1864 verteilt wurde. Die Analyse von in Museen vorhandenen Beweisen, eigentlich *Dokumente in Metall*, von großer Seltenheit und gleichzeitig wertvolle Quellen der modernen rumänischen Geschichte, bestätigen die Annahme dass maximal 40 solcher Marken überreicht wurden.

Schlüsselwörter: Fürst Alexandru Ioan I Cuza , Hohen Gerichtshofs und der Justiz der Vereinigten rumänischen Fürstentümer, Merkmal der Staatsautorität der Behörde, Zeichen der Autorität, Medaille mit Öse.

S-a împlinit un secol și jumătate de când a fost instituit un *semn distinctiv* special pe care trebuiau să îl poarte toți magistrații – atât judecătorii, cât și procurorii – care compuneau *Curtea de Casațune și de Justiție a Principatelor-Unite-Române*, "*ori unde s'ar găsi ei*"¹. Forma și elementele grafice ale *însemnului* – reprezentarea

* Comisia Română de Istorie Militară
E-mail: laur.popp@gmail.com.

¹ Ne propunem să utilizăm cât mai des forma și grafia textului original. Relativ la data calendaristică, am păstrat forma vechiului calendar (*stilul vechi*, numit și *Calendarul Iulian*) în

materială a semnului distinctiv – au fost aprobate de Domnitorul *Alecsandru Ioan I*² prin Decretul Domnesc nr. 1306³ din 28 decembrie 1863, având la bază propunerea ministrului Secretar de Stat la Departamentul Justiției A.P. Ilarianu înaintată prin Raportul nr. 26204. Înaltul Decret a fost imediat publicat în *Monitorulu, Jurnalul oficialu alu Principatelor-Unite-Române*, iar prin acest regulament se urmărea în principal să se descrie în mod detaliat "*uniforma Curței de Casațiune*", în fapt diversele tipuri de uniforme, pe care urmau să le poarte în mod obligatoriu membrii celei mai înalte instanțe judecătorești a țării: "*Uniforma de ceremonie*", "*Uniforma la ședinți ordinari*", "*Uniforma ședinților plinare*". De asemenea, prin decret se stabileau inclusiv uniformele pentru ceilalți angajați importanți ai Înaltei Curți, adică "*Grefierii*" și "*Capii de masă*".

Așa cum este stipulat în preambulul actului normativ de la sfârșitul anului 1863, Decretul Domnesc nr. 1306 a fost emis "*Vedzend Art. 82 din legea Curței de Casațiune*", lege promulgată de către Domnitorul Cuza la Iași, la 12 ianuarie 1861⁴, unde era prevăzut că:

"*Art. 82. Instalarea și reintrarea în lucrare a Curții de Casațiune, dupe vacațiunile (vacanțele – n.n.) cele mari, se făcu în ședința solemnă, în care Procurorul generalu ține unu cuvântu asupra unui obiectu atingătoru de magistratură, sau de Justiție și de lucrările judecătorești la care respunde primul Președinte.*"

În ședințele plenare adică cu secțiunile într'unite, atâtu curtea câtu și Ministeriulu publicu, suntu în uniformă; eră în ședințele secțiuniloru separate, în mică uniformă.

Acestea se voru arăta printr'unu regulamentu administrativu."

Prin urmare, la 28 decembrie 1863, prin Decretul Domnesc nr. 1306, cu o întârziere de trei ani de la promulgarea legii de înființare a Înaltei Curți⁵ – 12 ianuarie 1861, și aproape doi ani de când avusese loc deschiderea oficială a lucrărilor Curții – 15 martie 1862, se adopta regulamentul prin care se stabileau modelele și diferitele componente ce formau uniformele înalților magistrați ai Curții de Casațiune. Astfel, *uniforma de ceremonie* conținea, pe lângă o "*haină de postavu albastru, civit*", "*pantalonii de casimir albu*", "*pălăria tricornă, de pîslă negră*", multe alte elemente, deseori descrise amănunțit în mod particular pentru fiecare funcție de magistrat al Curții: "*Primu Președinte*", "*Președinții de Secțiune*", "*Membrii*" secțiunilor, "*Procuroru Generale*" și "*Procurorii de Secțiuni*". Mai mult decât atât, pentru toți acești magistrați, judecători și procurori deopotrivă, se institua și **un semn**

vigoare, pe tot parcursul secolului XIX, atât în ambele Principate Dunărene, cât și ulterior în Principatele-Unite-Române și, respectiv, în România.

² Din cercetarea Decretului Domnesc nr. 1306 din 28 decembrie 1863 se observă cu ușurință grafia numelui Domnitorului utilizată în epocă, atât în preambul, cât și în finalul actului. Subliniem că *Ioan I* (uneori există forma "*Ioan I^o*") trebuie înțeles ca *Ioan Întâiul*.

³ Decretul Domnesc nr. 1306 din 28 decembrie 1863, publicat în *Monitorulu, Jurnalul oficialu alu Principatelor-Unite-Române* nr.258 din 30 decembrie 1863.

⁴ Prin Decretul Domnesc nr. 1 din 12 ianuarie 1861 a fost promulgată *Legea pentru înființarea Curții de Casațiune și de Justiție*, actul fiind publicat în *Monitorulu, Diaru oficiale alu Țerei Românești* nr. 18 din 24 ianuarie 1861. Suplimentar, actul normativ a fost publicat și în *Monitorul Oficialu a Moldovei* nr. 88 din 29 ianuarie 1861.

⁵ Art.1 al legii de înființare și organizare a instituției din 1861 stipula că, "*O Înaltă Curte de Casațiune și de Justiție se înființesă pentru întregulu Statu alu Principatelor-Unite Române Moldova și Țera Românească*", însă denumirea utilizată, începând cu 15 martie 1862, a fost *Curtea de Casațiune și de Justiție a Principatelor-Unite-Române*, denumire care se regăsește inclusiv pe coperta primului număr al publicației editate de Înalta Curte, din chiar primul ei an de funcționare, 1862.

distinctiv unic, reprezentat printr-o (mică) *medalie purtabilă* de formă circulară cu diametru de 25 mm, astfel:

"Toți judecătorii Curții de Casașune și Procurorii vor avea câte o medalie rotundă de aur cu un diametru de 25 de milimetre, care va servi de semnu distinctiv al acestor înalți magistrați ori unde s'ar găsi ei.

Această medalie pe o parte va fi sculptată în reliefu **cumpena Dreptăței** și împrejur scrisu **Curtea de Casașune a Principatelor-Unite**, iar pe cealaltă parte, va fi sculptată marca **Țerei** și împrejur scrisu: **Alecsandru Ioan I.**"

După cum se cunoaște din literatura de specialitate, acesta nu este primul semn distinctiv al Statului român din perioada modernă, dacă ne raportăm, spre exemplu, la semnul distinctiv de *Deputat în Divanul Ad-hok al Moldovei, model 1857*⁶, însă există posibilitatea ca **semnul distinctiv al magistraților de la Înalta Curte, model 1863**, să fie **primul** instituit oficial – adică **întâiul** care să fie adoptat printr-un act normativ promulgat de șeful statului și tipărit într-o publicație oficială a țării.

Din examinarea celor două exemplare ale însemnului propriu-zis al acestui tip de *semn distinctiv de autoritate* care au fost identificate până în prezent în colecțiile publice din țara noastră – reproduse mai jos, în Figura nr.1 și, respectiv, în Figura nr.2, ambele aparținând Muzeului Național de Istorie a României – reiese că *tehnic* s-a optat pentru o *medalie* rotundă (*disc*), care a fost prelungită în partea superioară cu o mică toartă (un anou sudat), folositoare la prinderea facilă a însemnului de haina magistratului. Cum nu se cunoaște momentan niciun exemplar din aur (masiv), rezultă că termenul "*de aur*" specificat în regulament trebuie interpretat și acceptat ca având caracter figurativ – *o medalie aurită*. Din informații orale un al treilea exemplar se află în colecțiile Cabinetului Numismatic al Academiei Române, dar până în prezent nu am reușit să accesăm respectivul însemn pentru o examinare relevantă.

Privitor la reprezentările grafice conținute pe aversul și, respectiv, pe reversul însemnelor se constată că prevederile legale sunt respectate, cu excepția unor minore diferențe de text:

a) pe avers, în câmp central, este poziționată o balanță stilizată (suspendată, cu două brațe egale) – simbolizând *cumpăna Dreptății* – înconjurată circular de legenda **CURTEA DE CASSAȘUNE A PRINC. UNITE ROMÂNE**, începutul legendei fiind marcat printr-o stea în șase colțuri;

b) pe revers, în câmp central, se regăsește o reprezentare a stemei⁷ Principatelor-Unite-Române în viziunea artistului-gravor (momentan necunoscut), deasupra căreia a fost poziționată legenda semicirculară **ALECSANDRU IOAN I^o**.

Se remarcă așadar că legenda aversului a fost modificată, adaptarea fiind acceptată tacit, în locul textului impus prin lege "Curtea de Casașune a Principatelor-Unite" fiind gravat "CURTEA DE CASSAȘUNE A PRINC. UNITE ROMÂNE", iar în legenda reversului, pentru a fi înlăturate confuziile, gravorul a utilizat majuscula "J" în locul literei "I" din numele "IOAN" spre a se deosebi cu ușurință de cifra romană "I" din finalul legendei – *Ioan Întâiul*, aici adăugând și un indice explicit de prescurtare numerică "o". O trăsătură determinantă a însemnului este **lipsa oricărei mențiuni**

⁶ Semnul distinctiv de *Deputat al Moldovei, model 1857* este reprezentat printr-un însemn tip *bijuterie-broșă*, din argint aurit (vezi Catalogul expoziției *Unirea Principatelor Române, 150 ani* de la Muzeul Național de Istorie a României, din Ianuarie-Februarie 2009, p.148). Evident că anterior anului 1863 au existat în (fiecare dintre) Principatele Române și alte semne distinctive de autoritate, însă enumerarea acestora excede subiectul prezentului studiu.

⁷ Nu intenționăm să analizăm *varianta* de reprezentare grafică a stemei Principatelor-Unite-Române care se regăsește pe reversul însemnului, deoarece avem planificat un studiu heraldic individualizat pe acest subiect.

privind vreo dată calendaristică, element indispensabil în cazul medaliilor aniversare, omagiale, jubiliare ori comemorative.

Caracteristicile tehnice particulare ale celor două exemplare sunt următoarele⁸:

1) material: *AE*⁹; diametru: 25,12 mm; înălțime toartă: 3,44 mm; greutate: 6,07 g;

2) material: *AE* aurit; diametru: 25,63 mm; înălțime toartă: 3,40 mm; greutate: 6,31 g.

Faptul că unul dintre exemplare este aurit iar celălalt nu (mai) este aurit se poate explica cu ușurință: în cei 150 de ani de existență asupra artefactelor se putea acționa prin diferite metode chimice ori mecanice. Ceea ce se impune demn de reliefat este diferența de circa 0,5 mm între diametrele însemnelor analizate. Astfel, printre posibilele explicații ar fi că artistul-gravor a realizat comanda primită de la Statul român ori cu ajutorul a două matrițe diferite la momente distincte de timp ori concomitent cu două matrițe aparte, mai ales că unul dintre exemplare poartă încă urme specifice fisurării matriței reversului, astfel că o imperfecțiune liniară pornește din stânga sus, dintre literele "C" și "S", traversând neîntrerupt întregul câmp al acestui *document de metal*. Tot din informații orale aceeași fisură liniară există și la exemplarul aflat în colecțiile Academiei Române, respectivul fiind confecționat din *AE* aurit.

Însemnul cu diametru de 25,12 mm se regăsește în colecțiile MNIR.

Însemnul aurit cu diametru de 25,63 mm se regăsește în colecțiile MNIR.

Esențial în acest stadiu al expunerii, pentru continuarea demonstrației, este a se aborda și un alt plan *eminamente cu caracter juridic*, printr-o examinare succintă a conținutului unui articol din Codul Penal al vremii. Deoarece *Codicele Penale* promulgat de Domnitorul Cuza la 22 octombrie 1864, prin Decretul Domnesc nr.

⁸ Valorile numerice corespunzătoare caracteristicilor tehnice a celor două însemne ne-au fost comunicate de către proprietar, Muzeul Național de Istorie a României (MNIR). Rămânem fideli aprofundării subiectului și exprimăm mulțumiri anticipate tuturor celor care ne vor furniza pe viitor orice tip de date și informații suplimentare.

⁹ Prescurtarea "*AE*" este folosită în mod uzual în *Numismatică* pentru a reprezenta generic materiale ca bronz, cupru, alamă – metale și anumite aliaje – din care sunt confecționate preponderent medaliile, plachetele ori unele tipuri de însemne monetare.

1424¹⁰, a început să fie aplicat după șase luni și ținând cont că acest semn distinctiv de autoritate a fost instituit încă din 28 decembrie 1863, devine important a reaminti faptul că: "*Înainte acestui Codice Penal se aplica, în Moldova Codul Penal publicat la 1826, iar în Muntenia vechia Condiță Criminală, lucrată de Divanul Obștesc, sub Domnul Barbu Știrbei, întărită și promulgată la 5 Dec. 1850 și care, împreună cu modificările ce i s'a făcut în 1853, a avut putere de la 1 Ianuarie 1852, data punerii lui în lucrare și până la 1 Maiu 1865, când ambele au fost abrogate prin punerea în aplicare a acestui nou Codice.*"¹¹ Dar, datorită circumstanțelor și în respectul regulilor privitoare la *sucesiunea în timp a legilor*, nu ne putem pronunța momentan dacă purtarea neautorizată de costume ori uniforme oficiale constituia o infracțiune în legislația penală în vigoare în cele două Principate Române anterior anului 1865, cercetări viitoare urmând să clarifice situația specială și pentru această scurtă perioadă: *28 decembrie 1863 – 22 aprilie 1865*¹².

Așadar, dispoziția penală de interes se regăsește în *Codicele Penale "Alecsandru Ioan"*¹³, aplicat începând cu data de *22 aprilie 1865*, în *Cartea II, Titlul III, Secțiunea 7 - Usurpare de titluri sau funcțiuni publice*, la art. 208, unde se stipula în mod expres că:

"Art. 208. Ori-cine va purta în publicu vre un costum, o uniformă, sau o decorațiune care nu i se cuvine, sau pentru care nu are autorizare, se va pedepsi cu închisoarea de la o lună pînă la șese."

Ca atare, o eventuală purtare în locuri publice *fără a avea dreptul* a semnului distinctiv de autoritate al înalților magistrați ai Curții de Casațiune ca element constitutiv al uniformeii acestora, se supunea implicit *regimului* constituit de *purtarea neautorizată* a uniformeii membrilor Înaltei Curți, iar drept urmare făptuitorul putea fi acuzat direct de delictul "*Usurpare de titluri sau funcțiuni publice*", pentru care pedeapsa era categorică: *închisoarea*.

O interpretare contrară ar conduce la concluzia că, dacă izvorul istoric de metal pe care majoritatea specialiștilor și colecționarilor îl denumesc *Medalia comemorativă*

¹⁰ Decretul Domnesc nr. 1424 din 22 octombrie 1864, publicat în *Monitorulu, Jurnalul oficialu alu Principatelor-Unitate-Române* nr. 242 din 30 octombrie 1864.

¹¹ Ion Ph. Ghețu, *Codicele de ședință al României*, Stabilimentul Grafic Progresul, Ploesci, 1892, p.647.

¹² Chiar dacă în lucrarea sa din 1892, Ion Ph. Ghețu propunea ziua de *1 mai 1865* ca reprezentând data de început a *aplicării* noului *Codice Penal*, cu mai bine de un sfert de veac înainte, prin Decizia nr. 207 din 1 iulie 1866, publicată în *Bulletinulu Curței de Casațiune și de Justiție*, Iulie 1866, pp. 391-392, Curtea de Casație stabilise în mod indubitabil că "*noul Codice Penal este intratu în lucrare* (a intrat în vigoare - n.n.) *de la 22 aprilie anul 1865* (subl. n.), *de ore-ce termenulu de 6 luni all puromulgărei se socotesce de la data promulgărei, eră* (iar – n.n.) *nu de la data publicărei prin Monitoru*".

¹³ La 24 decembrie 1864 Domnitorul Cuza aproba Raportul nr. 60830 înaintat de N. Crețulescu, ministru al Departamentului Justiției, Cultelor și Instrucțiunei Publice, prin care se propunea un titlu - în fapt, un nume - pentru toate noile coduri române deoarece "*Codicele române sunt dară rezultatul ideilor regeneratorii ale Măriei Tale, și e drept ca ele să porte numele de Alecsandru Ioan* (subl. n.)", raportul fiind publicat în *Monitorul, Jurnal oficial al Principatelor-Unitate-Române* nr. 289 din 29 decembrie 1864. Ulterior, printr-un Jurnal al Consiliului de Miniștri, datat 16 iunie 1866 și publicat în *Monitorul, Jurnal oficial al României* nr. 136 din 23 iunie 1866, aprobat de Domnitorul Carol, se revenea la denumirile simplificate ale codurilor românești fiindcă "*Osebitele nostre Codice, se vor distinge între ele în actele judecătorești în cari articolele lor vor fi citate, prin titlurile lor legale, acela sub care fie-care Codice a fost votat, decretat și promulgat, adică Codice civil, Codice de procedură civilă, Codice penal și Codice de instrucțiune criminală.*"

cu toartă "Instalarea Curții de Casație a Principatelor Unite la Focșani", 1862¹⁴, ar fi (fost) o "modestă" medalie comemorativă, acordată participanților de la deschiderea lucrărilor Curții din 15 martie 1862 (festivitatea de deschidere s-a desfășurat la București¹⁵ unde a fost și sediul instituției), atunci simpla purtare a acestui însemn de către o persoană care nu ar fi participat în realitate la acea manifestare nu ar fi avut motive să fie considerată un delict-infracțiune și evident nici pedepsită, sub nicio formă. Or, în esență, ineditul soluției propuse constă tocmai într-o (judicioasă) **coroborare de prevederi juridice primare:** cele care reglementează *regimul privitor la uniforma magistraților* instituit prin Regulamentul aprobat la 28 decembrie 1863, cu dispozițiile speciale ale art. 208 din *Codicele Penale "Alecsandru Ioan"*.

Deoarece nu este singurul caz cunoscut în domeniu, apreciem că se comite o eroare majoră când clasificarea acestor tipuri de mărturii-artefacte se face prin raportare strict la forma lor materială, în loc să se analizeze prin prisma conceptului pe care Statul ori societatea intenționează să îl implementeze în viața cetății și a cetățenilor ei, prin aceste idei. Afirmăm așadar că, în orice analiză trebuie să primeze întotdeauna *funcția*, adică *scopul* pentru care se creează ori se adoptă un astfel de *concept-mecanism* de către o societate, și nicidecum forma fizică aleasă, mai mult sau mai puțin inspirată. Spre exemplu, *decorația-decorarea* este un concept prin care Statul ori conducătorul său intenționează să își exprime *gratitudinea* față de serviciile aduse de unii dintre cetățenii săi; ea este un instrument de apreciere morală, o recunoaștere că persoana a *binemeritat de la Patrie*. Forma materială ce reprezintă *decorația-decorarea* variază: un brevet, un însemn fizic (clasica "bijuterie" care permite să fie prinsă la piept sau la gât), o eșarfă-cordon, o panglică specială, o baretă reprezentativă, o medalie *nepurtabilă*, o menționare într-o posibilă *Carte a Neamului* ș.a. Într-un mod similar, *semnul distinctiv de autoritate* – categorie de mărturii muzeistice diferită de categoria decorațiilor și distincțiilor – poate lua forme aparte: eșarfă tricoloră (cu ciucuri), cocardă, medalie cu toartă (și panglică), bijuterie-broșă, insignă cu sistem de prindere (tip ac sau talpă), plachetă unifață ș.a.¹⁶ Se știe că

¹⁴ Primul care a dat eronat însemnul a fost N.G. Krupenski, în jurul anului 1894, în catalogul său *Medaliile române sub Regele Carol I și alte câte-va medalii mai vechi*, clasându-l ca "medalie mică" din 1862, dar fără a menționa localitatea Focșani. Ulterior, în 1905, Egon Groner aduce noi precizări prin lucrarea sa, *Rumänische Medaillen vom Jahre 1600 bis einschliesslich 1900*, tipărită la București, făcând trimiteri eronate relativ la o ipotetică "*ein gemeinsamer Cassationshof in Focsani*". Pornind de la acești doi autori, toți ceilalți care au tratat subiectul (1906, 1923, 1970, 1971, 1999 ș.a.m.d.) au preluat automat opinia inițială, continuând să promoveze eroarea: o medalie comemorativă emisă în 1862, în scopul consemnării spre eternitate a deschiderii lucrărilor *Curții de Casație și de Justiție*. Totuși, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, Anul I, No.3-4, Aprilie-Mai 1904, există un scurt articol intitulat "*Medalia Unirei Principatelor Române (7 și 9 Octombrie 1857)*", unde autorul D. Panku precizează că: "*Găsesc că ar fi necesar și o descriere asupra medaliilor cari sunt forte rare, fie din cauză că au fost bătute într'un număr mic de exemplare, fie că nu au fost păstrate; cum de ex.: Medalia 7 și 9 Octombrie 1857; Medalia oferită lui Cuza-Vodă de județul Tecucii la 1863; Curtea de casație, 1864* (subl. n.); *Decorația "Pentru devotament și curagiu"*, înființată de Cuza în 1864, etc., medalii de o mare valoare istorică." Cu certitudine colecționarul D. Panku deținea informații precise privind anul realizării însemnului analizat și al primelor sale distribui.

¹⁵ Comunicatul Ministerului Justiției nr. 2857 din 17 martie 1862, publicat în *Monitorulu, Jurnalul oficialu alu Principatelor-Unite* nr. 62 din 19 martie 1862.

¹⁶ Semnalăm aici că, în toamna anului 2012, a apărut un interesant catalog-album bilingv (Erwin Schäffer, *ROMANIA. Jetoane, semne valorice și mărci. Tokens, tags and chips*, Guttenbrunn, 2012, CD inclus, 462 p.) despre jetoanele, semnele valorice, fisele și mărcile utilizate pe teritoriul României în ultimele două secole, unde pasionatul autor tratează în două capitole

medalia nu este un concept, ci o reprezentare materială – "o operă de artă plastică"¹⁷ – ce constituie deseori un valoros izvor istoric și care poate furniza informații despre nivelul tehnologic și curente artistice dintr-un anumit moment de timp al evoluției omenirii.

Ulterior, într-o scurtă perioadă, semnele distinctive de autoritate s-au diversificat¹⁸, importanța lor a crescut, argumentul teoretic principal fiind noua formă a art.208 adoptată odată cu prima modificare a Codului Penal efectuată în 15 februarie 1874 de Domnitorul Carol prin Decretul Domnesc nr. 333¹⁹. Astfel, după un deceniu, textul inițial al normei din 1864-1865 era completat în mod expres cu conceptul de "semn distinctiv de autoritate":

"Art. 208. Ori-cine va purta în publicu vre un costum, uă uniformă, **un semn distinctiv de autoritate** (subl. n.) sau uă decorațiune care nu 'i se cuvine, sau pentru care nu are autorisare, se va pedepsi cu închisore de la uă lună pene la șese."

Retrospectiv, opinăm că ar fi putut exista cel puțin două motivații care să justifice necesitatea acestei completări, la o primă vedere "neesențială", fără a exclude și alte ipoteze ori raționamente calificate:

i) datorită dezvoltării jurisprudenței din perioada 1865-1874, având ca subiect al proceselor penale delictul "*Usurpare de titluri sau funcțiuni publice*";

ii) deoarece în cei zece ani parcurși se instituiseră și alte semne distinctive de autoritate, iar în viitorul apropiat se intenționa adoptarea altora, *de sine stătătoare*, fără a mai fi obligatoriu parte dintr-un costum ori uniformă, devenise dificilă probarea infracțiunii, pentru că legea penală specifica expres numai "*costumul*", "*uniforma*" și, respectiv, "*decorațiunea*".

Revenind în planul delimitat de științele auxiliare ale istoriei, enumerăm succint aspectele care interesează cercetătorii și colecționarii numismați relativ la semnul distinctiv de autoritate și clarificate de noi până în prezent: actul normativ prin care a fost instituit și data adoptării normei; forma legiferată a însemnului; datele tehnice ale însemnului fizic propriu-zis; diferențele grafice relevante dintre însemnul stabilit (oficial) prin normă și cel real (comparativ cu cele identificate în colecțiile muzeistice); clasa magistraților în drept să îl primească și să îl poarte pe durata activității lor în onoranta funcție; *regimul portului neautorizat* al însemnului care era protejat prin lege (*delict grav – închisoare*).

Din cauza lipsei de informații adecvate nu se poate stabili nici artistul-gravor și nici atelierul unde a fost executat efectiv însemnul. De asemenea, este dificil a estima inclusiv numărul de matrite avers-revers realizate de către gravor, mai ales că cele două exemplare analizate prezintă unele diferențe dimensionale și de finisare. Mai mult, nu se poate determina cu precizie nici momentul când au fost înmânate primele exemplare judecătorilor și procurorilor care compuneau Înalta Curte. Este posibil ca aceasta să fi

distincte câteva exemple reprezentative de astfel de însemne de autoritate, atât publice, cât și private: *Mărci de legitimare pentru control* (pp. 397-412) și, respectiv, *Mărci de legitimare la recensământ* (pp. 413-417).

¹⁷ Ievreinov și Iliescu 1999 5.

¹⁸ Spre exemplu, prin Decretul Domnesc nr. 1886 din 13 octombrie 1871 au fost adoptate "*insemne exteriori distinctive*" pentru diferite categorii de procurori și judecători care făceau "*acte de poliție judiciară*", iar prin Decretul Domnesc nr. 2153 din 30 noiembrie 1871 au fost stabilite însignele distinctive ale "*funcționarilor polițienești*" necesare a le purta "*când, în interesul serviciului, trebuie a îmbraca haina civile*".

¹⁹ Prin Decretul Domnesc nr. 333 din 15 februarie 1874 a fost promulgată *Legea pentru reformarea și complectarea unor articole din codicele penale*, actul fiind publicat în *Monitorul Oficial al României* nr. 41 din 20 februarie 1874.

avut loc la începutul anului 1864, fiind improbabilă înmânarea însemnelor în ultimele trei-patru zile ale anului 1863. Deoarece anul 1864 este mai probabil a fi anul baterii-gravării și al înmânării lor magistraților îndreptățiți decât anul 1863, se naște o întrebare de context: nefiind executat și nici înmănat în anul 1863, însemnul trebuie considerat a fi *model 1863* sau *model 1864*?

Pentru numismați prezintă interes și alte aspecte practice asupra cărora ne îndreptăm atenția în continuare: numărul total de exemplare ale însemnului confecționate (ori numărul exemplarelor predate beneficiarului conform comenzii); care au fost magistrații-persoanele cărora li s-a înmănat însemnul; data până la care a fost purtat oficial acest *model* de însemn. Astfel, pentru a răspunde satisfăcător la aceste trăsături particulare, devine necesar a evidenția câteva momente de referință din evoluția istorică a *Curții de Casațiune și de Justiție a Principatelor-Unite-Române* în primii ei ani de funcționare (după promulgarea Constituției de la 30 iunie 1866 denumirea instituției a fost modificată tacit, prin *uz*, în *Curtea de Casațiune și de Justiție a României*). Deoarece despre înființarea, organizarea și trecutul Înaltei Curți există literatură de specialitate²⁰, am ales intenționat să utilizăm metoda cronologizării măsurilor politico-administrativ-legislative rezultate din derularea evenimentelor de interes, întrucât are avantajul că simplifică în mod corespunzător informația cu relevanță:

7/19 august 1858. Semnarea *Convențiunii de la Paris* unde se stabilea în cadrul art. 38-41 înființarea unei instanțe supreme judecătorești unice pentru ambele *Principate Dunărene (Moldavia și Valahia)*, cu sediul la Focșani, membrii ei fiind "*inamovibili*".

12 ianuarie 1861. Domnitorul *Alecsandru Ioan I* a promulgat, prin Decretul Domnesc nr. 1, *Legea pentru înființarea Curții de Casațiune și de Justiție*, astfel încât instituția urma să aibă în compunere trei secțiuni (*Secțiunea I-a a reclamațiunilor; Secțiunea a II-a Civilă; Secțiunea a III-a Criminală*), fiecare cu câte un Președinte de secțiune și șapte membri, un Procuror-General și alți trei Procurori de secțiune, întreaga activitate fiind condusă de un Prim-Președinte, în total fiind 29 de înalți magistrați. Totuși, dintre aceștia, conform art.17, numai președinții și membrii erau "*inamovibili*", pe când procurorii și auxiliarii instanței erau "*amovibili*".

11 februarie 1862. Prin Decretul Domnesc nr. 82 au fost numiți de Domnitorul Cuza la Înalta Curte un număr de 25 de personalități publice ori specialiști, alături de patru procurori.

11 februarie 1862. Prin Decretul Domnesc nr. 83 s-a stabilit data de *15 martie 1862* pentru instalarea și deschiderea ședințelor Curții de Casațiune, la București, ca și modul de închidere a *Curții Princiare din Iași*, respectiv, a vechii *Înaltei Curți din București*, după preluarea tuturor atribuțiilor de către personalul noii instituții judecătorești.

²⁰ Pentru publicul interesat, propunem o selecție de lucrări specializate, ordonate după anul apariției lor: George D. Nedelcu, *Lege pentru Curtea de Casațiune și de Justiție, adnotată*, București, 1910, 376 p.; Andrei Rădulescu, *Din trecutul de 80 de ani al Curții de Casație*, Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice, Seria III, Tomul XXV, București, 1943, pp. 629-692; Mircea Duțu, *Istoria Înaltei Curți de Casație și Justiție a României*, ed. 2, revăzută și adăugită, Universul Juridic, București, 2012, 503 p. O bibliografie extinsă se regăsește în lucrarea semnată de Mircea Duțu, la pp. 501-503.

- 8 martie 1862.** Șase membri-numiți au refuzat funcția, iar ulterior și Procurorul-General (numit); un Procuror de secțiune (numit) a decedat înainte de depunerea jurământului.
- 15 martie 1862.** Depunerea jurământului în fața Domnitorului *Alecsandru Ioan I Cuza* a primilor membri ai Curții, solemnitate unde au participat numai 13 din cei 19 numiți la 11 februarie 1862, excluzând pe cei șase demisionari. Cinstea de a fi primul Prim-Președinte a revenit lui Vasile Sturza, fost judecător, fost Locotenent Domnesc, fost ministru de Interne și fost președinte al Consiliului de Miniștri din Moldova. Festivitatea a avut loc la București, Curtea de Casație fiind instalată în fostul sediu al *Înaltei Curți din București*.
- 28 decembrie 1863.** Prin Decretul Domnesc nr. 1306 a fost aprobat regulamentul privind uniforma membrilor Curții de Casațiune și de Justiție, ocazie cu care a fost instituit **semnul distinctiv de autoritate al judecătorilor și procurorilor de la Înalta Curte**.
- prima jumătate a anului 1864.** Perioada (probabilă) în care a fost comandat, realizat și înmănat însemnul material propriu-zis (*o medalie purtabilă* rotundă aurită, cu toartă, cu diametru de 25 mm) împreună cu diferitele tipuri de uniforme stabilite prin regulament.
- 6 august 1864.** Prin Decretul Domnesc nr. 968 a fost suprimată *Secția I-a a reclamațiunilor*, fiind desființate toate cele opt posturi ale Secțiunii, un post de Procuror și unul de Grefier
- 6 august 1864.** Prin Decretul Domnesc nr. 969 au fost nominalizați Președintele de secțiune, cei șapte membri, Procurorul de secțiune și Grefierul de secțiune puși "*în disponibilitate*".
- 17 august 1864.** Prin Decretul Domnesc nr. 1032 s-a modificat legea constitutivă a Curții de Casațiune spre a corespunde cu noua organizare, fiind compusă din *Secțiunea Civilă* și *Secțiunea Criminală*, cu un total de 20 de funcții (un Prim-Președinte, doi Președinți de secțiune, 14 membri-judecători, un Procuror-general și doi Procurori de secțiune).
- 22 aprilie 1865.** Data de la care noul *Codice Penale* a început să fie aplicat (a intrat în vigoare) în Principatele Unite Române.
- 4 iulie 1865.** Prin Decretul Domnesc nr. 982 a fost promulgată *Legea pentru organizarea judecătorească*, iar unele dintre noile prevederi completau sau redefiniuau anumite atribuții ale Curții de Casațiune.
- 1 decembrie 1865.** Data de la care noul *Codice Civile* a început să fie aplicat (a intrat în vigoare) în Principatele Unite Române.
- 11 februarie 1866.** Data abdicării silite a Domnitorului *Alecsandru Ioan I Cuza*, puterea fiind preluată de o *Locotenență Domnească* formată din trei persoane și un guvern provizoriu.
- 10 mai 1866.** Depunerea jurământului de credință în fața reprezentanților Națiunii de către tânărul principe german Carol de Hohenzollern-Sigmaringen ca Domnitor al Principatelor Unite Române, sub numele *Carol I*. La solemnitatea publică au participat ca membri ai *înantelor Corpuri ale Statului* și *membri Curței de Casațiune*.
- 30 iunie 1866.** Prin Decretul Domnesc nr. 1071 a fost sancționată și promulgată *Constituțiunea României*, ocazie cu care noua denumire a statului era în mod oficial *România*. Noua Constituție conținea referiri la Înalta Curte – ceea ce reconfirma valoarea acestei instituții – cea mai importantă referire regăsindu-se în art. 104 alin. (3), care putea să sugereze și o intenție de schimbare-actualizare a

denumirii instituției: "Pentru întregul Stat român este uă singură Curte de casațiune."

- 23 aprilie 1867.** Prin Decretul Domnesc nr. 696 a fost promulgată *Legea pentru fixarea și stabilirea armelor României*, detaliindu-se noua formă a *Stemei României, model 1867*.
- 19 octombrie 1868.** Data²¹ (probabilă a) demisiei primului Prim-Președinte Vasile Sturza.
- 24 octombrie 1868.** Prin Decretul Domnesc nr. 1683 a fost numit, în locul devenit vacant, noul Prim-Președinte al Curții de Casațiune în persoana lui Constantin Hurmuzaki, fost ministru al Justiției, fost Președinte de secțiune la Înalta Curte.
- 15 februarie 1869.** Data²² (probabilă a) decesului Prim-Președintelui Constantin Hurmuzaki, aflat în convalescență la Viena.
- 8 martie 1869.** Prin Decretul Domnesc nr. 1683 a fost numit, în locul devenit vacant, noul Prim-Președinte al Curții de Casațiune în persoana lui Scarlat Fălcoianu, ce îndeplinea funcția de Președinte de secțiune la Curte.

Decizia de a limita cronologizarea la momentul *8 martie 1869* ne aparține, fiind în relație directă cu semnificația elementelor care compun grafica însemnului analizat (persoana Domnitorului, denumirea Statului, Stema națională) sau cu demisia celui dintâi Prim-Președinte al instituției, alături de regretabila dispariție a celui de-al doilea Prim-Președinte. Astfel, în cinci ani, cu excepția actualizării prin *uz* a denumirii instituției – *Curtea de Casațiune și de Justiție a României*, restul elementelor grafice de detaliu legiferați la 28 decembrie 1863 nu mai corespundeau cu actualitatea social-politică din țară. Mai mult decât atât, privind subiectul din perspectiva noilor factori de conducere a României, suntem îndreptățiți să opinăm că, începând cu anul 1869 (probabil chiar din anii 1867-1868), să se fi renunțat la înmânarea acestui *model* de însemn ca și la purtarea lui de către cei *în drept*, posibil *în mod benevol*, din *deferență* pentru noul Suveran, Carol I. **În general, un astfel de însemn este înlocuit oficial, mai mult sau mai puțin justificat, printr-un alt model**, însă acest caz nu respectă cutuma, nefiind descoperit vreunul nou. Rareori administrația renunță definitiv (fără nicio înlocuire) la un astfel de semn distinctiv, dar nu am identificat niciun act normativ în acest scop. În aceste circumstanțe este util să sugerăm unele posibile *contextual-subiective* momente istorice distincte care să fi determinat renunțarea la utilizarea însemnului cu forma legiferată în 1863, oricare eveniment având aceeași valoare intrinsecă: abdicarea silită a Domnitorului Cuza; înscăunarea Domnitorului Carol I; promulgarea Constituției din 30 iunie 1866; stabilirea noii steme a României; demisia primului Prim-Președinte Vasile Sturdza.

O nominalizare exhaustivă a magistraților care au îndeplinit vreuna din funcțiile de judecător ori procuror la *Curtea de Casațiune și de Justiție*, între *15 martie 1862* și *8 martie 1869*, este o întreprindere anevoioasă în absența unor documente de arhivă adecvate și care rămâne de rezolvat pentru viitor. În urma unei cercetări personale restrânse putem propune unele cifre orientative din care să rezulte numărul de însemne înmânate odată cu uniforma corespunzătoare funcției. Astfel, dacă estimăm că în primii

²¹ Nu confirmăm exactitatea informației deoarece Raportul nr. 16203 întocmit la 24 octombrie 1868 de ministrul Departamentului de Justiție Anton I. Arion către Domnitorul Carol începea lacunar: "*D. Vasile Sturzea ș-a dat demisiunea de prim-președinte al Curții de Casațiune.*" De altfel, ministrul Arion înainta propunerea de a se primi demisia domnului *Sturzea* și a fi numit, în locul devenit vacant, domnul *Constantin Hurmuzaki*.

²² Nu confirmăm exactitatea informației deoarece nu cunoaștem cu certitudine *stilul calendaristic* în care este exprimată data decesului în sursele accesate.

cinci-șase ani o treime dintre membri au fost schimbați, atunci la cele 29 de funcții-persoane ar trebui să adăugăm alte 10-11 persoane numite ulterior, în mod sporadic, cu mențiunea că din 6 august 1864²³ numai 20 de funcții-persoane formau Înalta Curte. **De regulă, la părăsirea unei funcții publice însemnul trebuie înapoiat instituției,** dar să presupunem că acesta era lăsat intenționat în posesia magistratului retras, spre *amintire* și ca o *recunoaștere* a eforturilor personale depuse în această funcție judecătorească supremă, pentru că **nu deținerea lui era un delict, ci uzul fără drept al acestuia.**

În această ipoteză, pentru respectiva perioadă de aproximativ cinci-șase ani, rezultă că au fost înmânate **un număr de maximum 40 de astfel de însemne,** cifră care poate să coincidă și cu **numărul total al însemnelor executate de artistul-gravor,** în eventualitatea că Guvernul ori Înalta Curte a inclus în calculele primei comenzi și o *rezervă de însemne,* care să răspundă nevoilor pe termen mediu²⁴. Având în vedere toate aceste judecăți de valoare, concluzionăm că **însemnul distinctiv de magistrat al Curții de Casațiune și de Justiție a Principatelor Unite Române, model 1863** este un *document de metal* insolit, de mare raritate și, totodată, un deosebit de prețios izvor istoric modern românesc.

În final, propunem cititorului un exercițiu *sui-generis*, pentru a se înțelege relevanța contribuției noastre în domeniu reprezentată prin esențiala coroborare a prevederilor Regulamentului din 28 decembrie 1863 cu respectiva dispoziție specială din Codul Penal al vremii. Dacă nu ar fi existat art. 208 din *Codicele Penal* referitor la "*Usurparea de titluri sau funcțiuni publice*" – în fapt, purtarea ori uzul *fără drept* de costume sau uniforme oficiale – ar fi fost dificil de conceput o astfel de supoziție și implicit extrem de anevoios de construit demonstrația cum că **însemnul** examinat **este un semn distinctiv de autoritate instituit la sfârșitul anului 1863** (și probabil confecționat și distribuit efectiv începând cu anul 1864). Prin urmare, **însemnul nu este o medalie comemorativă emisă în jurul anului 1862,** în scopul consemnării spre eternitate a depunerii jurământului primilor membri ai *Curții de Casațiune și de Justiție a Principatelor-Unite-Române,* așa cum susțin cei care au cercetat problema/obiectul până în prezent. În aceste condiții avem convingerea că **am clarificat în principiu rolul unuia dintre primele semne distinctive de autoritate ale Statului român.** Rămâne pentru viitor de stabilit data până când a fost realmente utilizat de către magistrații Înaltei Curți acest *model de însemn distinctiv de autoritate,* legiferat personal de către Domnitorul *Aleksandru Ioan I* și, de asemenea, cine este artistul-gravor ori atelierul care a realizat ineditul însemn atribuit instituției judecătorești supreme a țării noastre.

²³ Decretul Domnesc nr. 968 din 6 august 1864, publicat în *Monitorulu, Jurnalul oficialu alu Principatelor-Unite-Române* nr. 174 din 7 august 1864.

²⁴ În realitate, inclusiv epuizarea eventualei *rezerve de însemne* putea fi un motiv adecvat de renunțare *benevolă* la purtarea însemnului de către cei care îl dețineau deja, deoarece se genera artificial o discriminare între magistrații cu vechime la Înalta Curte și cei numiți recent în funcție, ultimii nemaiprimind însemnul din motive obiective. În mod evident că, din *respect* pentru noul Suveran, nu se putea comanda un lot suplimentar de însemne, *model 1863,* elementele grafice inițiale fiind perimate, iar pentru a se realiza un alt model de însemn distinctiv, care să conțină elemente actualizate, era necesară atât modificarea corespunzătoare a legislației primare, cât și alocarea unor resurse bugetare.

Bibliografie

- Buletinulu 1866 – *Buletinulu Curții de Casație și de Justiție* din Iulie 1866, pp. 391-392.
- Buzdugan și Niculiță 1971 – George Buzdugan și Gheorghe Niculiță, *Medalii și plachete românești. Memoria Metalului*, Editura Științifică, București, 1971, pp. 55-56.
- Catalog BSNR 1906 – *Catalogul medaliilor moldo-române cunoscute dela anul 1600 pana la 1906*, în BSNR Anul III, Trim.III/1905-Trim.II/1906, pp. 23-24.
- Catalog MNIR 2009 – *Catalogul expoziției Unirea Principatelor Române, 150 ani de la Muzeul Național de Istorie a României (MNIR) din Ianuarie-Februarie 2009*, București.
- Duțu 2012 – Mircea Duțu, *Istoria Înaltei Curți de Casație și Justiție a României*, ed.2, revăzută și adăugită, Universul Juridic, București, 2012.
- Ghețu 1892 – Ion Ph. Ghețu, *Codicele de ședință al României*, Stabilimentul Grafic Progresul, Ploesci, 1892.
- Giurescu 1970 – Constantin C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, ed.2, revăzută și adăugită, Editura Științifică, București, 1970.
- Groner 1905 – Egon Groner, *Rumänische Medaillen vom Jahre 1600 bis einschliesslich 1900*, Bucarest, 1905.
- Ievreinov și Ilescu 1999 – Alexandru Ievreinov, Octavian Ilescu și colaboratorii, *Medalii privitoare la istoria românilor. Repertoriu cronologic. 1551-1998*, București, 1999.
- Krupenski 1894 – N.G. Krupenski, *Medaliile române sub Regele Carol I și alte câteva medalii mai vechi*, București, 1894.
- Monitorulu – *Monitorulu, Jurnalul oficialu alu Principatelor-Unite-Române*, București, 1859-1866.
- Nedelcu 1910 – George D. Nedelcu, *Lege pentru Curtea de Casație și de Justiție, adnotată*, București, 1910.
- Panku 1904 – D. Panku, *Medalia Unirei Principatelor Române (7 și 9 Octombore 1857)*, în Buletinul Societății Numismatice Române, Anul I, No.3-4, Aprilie-Mai 1904.
- Pârvan și Neguțu 2003 – Katiușa Pârvan și Mariana Neguțu, *Personalitatea și opera Domnitorului Al. Ioan Cuza reflectată în medalistică*, în Muzeul Național XV, București, 2003, pp. 211-247.
- Rădulescu 1943 – Andrei Rădulescu, *Din trecutul de 80 de ani al Curții de Casație*, în Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice, Seria III, Tomul XXV, București, 1943, pp. 629-692.
- Schäffer 2012 – Erwin Schäffer, *ROMANIA. Jetoane, semne valorice și mărci. Tokens, tags and chips*, Guttonbrunn, 2012.